

GAZETĂ TRANSILVANIEI.

Gazetă ese de 2 ori: Mercurea și Duminecă, Foi'a, cindu condeu ajutoriale. — Prețul: pe 1 anu 10 fl., pe $\frac{1}{4}$ 3 fl. v. a. Tieri osterne 12 fl. v. a. pe unu anu seu $2\frac{1}{8}$ galbini mon. sunatòria.

Anul XXXVI.

Se prenumera la postele c. si r. si pe la DD. corespondenti. — Pentru serie 6 cr. Taxa timbrala a 30 cr. de fiacare publicare.

Nr. 26.

Brasovu 12 Aprile 31 Marte

1873.

Telegramulu

„GAZETEI TRANSILVANIEI“.

Naseudu 11 Aprile, 5 ore.

Fiicele romane din districtul Naseudului, semnul credentiei parentilor fosti granitari, pre lunga felicitarile tramise **Archiducesei Gisella**, pregatira unu costumu romanu de mireasa, care cu dreptu este raritate a secului in artea generale.

Miile spectatorilor esclama admiratiunea. —

Comitetulu.

Brasovu in sambat'a Florilor 1873.

Poporului, carui Ddieu ei vré bine, nu i da dreptulu in daru nici ei usiuréza munc'a, nici nu luerutia de sudori. „Lupt'a pe care o pretende dreptulu, nu e blasphem, ci e binecuvantare“, disse Jhering acumu profesore de drepturi in Lipsia in discursulu seu catra societatea juridica din Vien'a. Noi adaugem, ca cine ascépta dreptu fora munc'a eluptarii lui, va fi in eternu despoiatu de elu din partea celor, cari sciu sacrificia totu pentru dreptu. De acestu adeveru se afia patrunsi toti, cati lupta pentru dreptu si din sinulu natiunei romane, fora a slabii unu minutu dela gloriosulu terenu alu luptei in vetele strabune.

Inse solidaritatea e conditiunea successelor luprei. Asta o provoca acumu fratii nostri clusiani cu appellul, care lu recomandam imbratiosiarii tuturor romanilor fora amanare. Ecce!

„A p e l u .

Limb'a e paladiulu existintiei, respective a libertatii unei natiune. Fara limba nu e natiune; viata in statu e face din natiune poporu.

Limb'a ne aréta cugetele, sentimentele si voint'a poporului. —

Limb'a, moraurile, traditiunile si literatur'a caracterisëa individualitatea nationale. Acestia nu numai avemu dreptu de ale apera in contra verarei nisuintie stricatióse, ci totuodata suntemu detori la acésta.

Statulu nu ne poate opri de a ne pastrá limb'a, de a o perfectioná, din contra are detorintia morală, de a ne-o sprigioni intru inflorire. Lupt'a pentru pastrarea drepturilor nationale e un'a lupta drépta si adeverata. —

Sciti bine, cumca congregatiunea comitatului nostru in adunarea din 15 Martiu 1872 la amintirea II. Sale dlui comite supremu, patrunsa fiindu de indreptatirea limbei nostre, a enunciata sub numerul prot. 39, cumca protocolele congregatiunei se liè in limb'a maghiara si romana amesuratu unei otarie premergutórie a universitatii comitatense. Sciti, cumca membrilor romani ai comitetului comitatense, li se tramtuit invitatiuni romane.

Fratilor roman! Regularea comunelor e spre gatare. Ore folositi-v'ati de formiturile, cari ni le dau legile noue.

Legea comunala face din comune persone cu autonomia, adeca se da indreptatire, ca se poate dispune si ispravi treburile comunale.

Eta statulu de buna-voia a abdisu de a afia

in comune nescari persone minorene, nu privesce satele de nesci princi, caror'a le trebuie tutoru; elu se indestulesce cu supraveghierea; chiar in interesulu singuraticilor si alu comunei intregi, comun'a -si are drepturile sale, aveare si competint'a s'a; ea otaresce in adunarile comitetului despre tote afacerile din lainstru, face statute; acestele duce in deplinire prin ampliatii sei; pre acestia si-i alege, i suspende; compune bugetulu, censuréaza socotelele, supraveghiaza scótele, seracii; are potere politiana etc.

Dreptulu autonomu alu comunei se aréta in statutulu ei.

Ore n'ati uitatu, au nu uitati de pastrarea limbei acum, precandu ve statoriti statutele? Art. de lege 44 din 1868 in §-lu 20 dice: cumca adunarile comunali -si alegu de sene limb'a protocolaria si cea oficioasa. Protocolulu e de a se duce totuodata si in ace'a limba, careva va cere-o $\frac{1}{5}$ parte a membrilor cu votu.

Ampliatii comunali si anume notariulu, judele etc. su detori a folosi limb'a satenilor in atengere loru cu acestia (§ 21).

Comun'a in scrisorile ipdreptate catra municipiu, catra organele acestui'a, adeca catra diregatorii comitatensi, catra regim si alte oficia se poate folosi de limb'a sa propria oficioasa (§ 23).

Comitetele comunali dejá constituie; se liè protocolu; in care limba? In aceea, careva o primesce comitetulu de limba oficioasa.

Déca nu v'ati folositu dreptulu, ce vi-lu da Art. 44 apoi ve pomeniti numai, ca protocolulu, decisiunile nu se scriu in limb'a romana. D-vóstra (subscriindu protocolu luatu in limb'a straina, Red.) autenticati unu actu, a carui limba nu ve è cunoscuta. Lucru greu! si d-vóstra aveti de a responde pasii intrelasati; acésta e o responsabilitate ponderosa, ca-ce aveti se respondeti greutatea unei afaceri neaperata din nepasare au nescientia.

Fiacare satenu are dreptu a-si folosi limb'a s'a inaintea judecatoriei sale comunale, er' catra alta judecatoria com. limb'a oficioasa seu protocolaria e a comunei respective; la judecatori'a s'a cercuala se poate folosi de limb'a oficioasa seu protocolaria a comunei sale, era la alte judecatorie, de limb'a protocolaria a acelui municipiu, de care a-partiene judecatori'a. —

Decisiunea seu sentint'a judecatorésca este de a se scrie in limb'a protocolului de pertractare; Vedeti dér' ca Art. 44 ve springesce limb'a, si d-vóstra se nu folositi bunicitatile acestei'a?

Drepturile pomenite suntu publice si ca atari totu unadata si detorintie cari nu se stramauta prin pactele singuraticilor. Folositile dér', ca la din contra ve periclitati individualitatea nationala.

Dreptu aceea, scotindu d-vóstra din cele scrise importanti'a pastrarei limbei, greutatile si chiaru si periculu nepasare facia cu limb'a, acestea tote numai asiá le veti incungurá, déca cu ocasiunea adunarei generale celei mai de aprópe, acarei'a agende voru fi: gatirea statutului, statorirea bugetului, censurarea socoteleloru, in intielesulu §-lu 20 alu legei 44 din 1868 veti **decretá** in comune curata romanesci **limba romana de limb'a oficioasa**, seu unde sunteti in minoritate, dér' totusi a $\frac{1}{5}$ parte a comitetului, ve-ti cere (pretende) limb'a romana de limb'a protocolaria si ve-ti alege ampliatii, cari ve sciu limb'a.

Acésta mai usioru o poteti duce in deplinire, déca o veti statori in statutulu comunale amesuratu dispusetiunilor legei, ca-ce pe asta cale ve-ti fi in stare apoi a ve vedé pastrata limb'a atatu in comitetulu comitatense, catu si in celu comunale.

Luati esemplu in asta privintia dela frati maghiari, cari cu atata barbatia -si sustieni si defendéza interesele si limb'a loru inca si in comunitati, si aveti in vedere, ca cele, la ce v'amu indemnatu in acestea sile, necum se contineea ceva, ce e iu contra legilor, ci suntu totu lucruri de acele, ce insesi legile susu citate ni le dau, si la folosint'a acestor'a ne indreptatiescu.

Realisarea dér' a dreptului, ce ve compete si vi-lu dau legile, se astépta dela d-vóstra.

Clusiu 29/3 1873.

Comitetulu romanu alu membrilor rom. din congregatiunea generale a comitetului Clusului. *)

Sibiu 6 Aprile 1873. (La concordia!)

Fora entusiasmu nu se poate realizá neci o idea sublima.

Thiers.

Acestu verdictu lu pronuncia la diferite oca-siunii venerabilulu si incaruntitulu politicu europénu, la ale carui actiuni, fapte si miscari suntu atintiti ochii Europei, cu deosebire in tempulu presinte, decandu a devenitul elu a fi compasulu destinelor gloriósei natiuni francese. Si intr'adeveru fara entusiasmu, fara acestu farmecu nobile alu spiretelor si anemeloru, nu se poate efectui nemicu de domne ajuta, cu atatu mai pucinu se poate realisa o idea sublima, cu atatu mai pucinu poate ajunge atatu unu individu singuratecu, catu si o individualitate nationale la unu idealu alu prosperarei. Dé'r' lucru firescu, ca tote 'si au marginile, si trecundu preste acestea, degeneréza orce intreprindere; astufeliu sta lucrulu si cu entusiasmulu; elu nu trebuie se degeneratedie, pentruca atunci scapa in abisulu fanatismului, ale carui proiecte funeste si nedorite suntu pré cunoscute. —

Este ceva cunoscutu, este unu blastemu vechiu pe capetele nostre, este acelu verme perniciosu, care róde la radecin'a celor mai fine si pretiose flori si lipsindule de suculu nutritoriu le aduce la paliditate si vestedire. Acestu reu invechitul este: „discordia si flic'a ei nesolidaritatea“. Acesti factori destructivi, cari efectuiescu naufragiulu mai tuturor intreprinderilor nostre, cari produc obstacule si arborescu pedeci la toti pasii facuti in interesulu si spre prosperarea natiunei nostre — respectu si onore exceptiunilor — suntu asi dice, domiciliati mai in tote anghirile locuite de romani. Intre astufeliu de impregiurari entusiasmulu inca nu poate domni seu apoi se formeaza döue tabere; una plina de entusiasmu, alt'a plina de fanatismu si incepui lupt'a in tre sine si apoi discordia strica totu. Esempie, dorere! ca avemul! Apoi sic non itur ad astra! Acesti factori ai discordiei ii aflam incubati si in unii din inteligintia, er' nu la poporul nostru, pentru ca elu nu e de vina, déca conduceritorii lui 'lu impartu in fractiuni si 'lu conduc in tote directiunile, pana ce din o turma compacta devine nesci risipituri neinsemnatate si im-potente de a lupta cu succesu. Apoi la casuri de succumbere si desastre nesperate audimur numai eschiamandu si lamentandu: nu avem capi, conduceritori, maturitate etc. Eu din contra sustienu,

*) Neamu grabitu cu publicarea appellului, ca e periculu in móra. Comitit'a o vomu publica in nr. v. Privatii cu privatele voru remané dupa cele de urgentia generale.

Red.

ca capi avemu pre multi si pe di ce merge resară că ciupercile totu capete năue — care de care mai исusite — dinaintea carora pretindu se dispara cele incarunite — dăr' la urma ei totu remanu paliti de venturile semenate . . . Eu Sunu de aceea modesta si nedecidetória parere, ca tōte afacerile nationale ar' merge mai bine si ar' prosperă, déca amu avé in midiuloculu nostru templulu concordiei si alu solidaritatei, la alu carui profilu se ne indreptam ochii in tōte dilele, că se ne im-prospetam in memoria neintreruptu si la tōte afacerile: „Concordia porvae res crescunt, discordia maximae etiam dillabuntur“, si astufeliu apoi se purcedemus patrunsi de nedisputabilulu adēveru alu acestei axiome; atunci si entusiasmuli, credu, ca nu ne'ar' parasi, ci ne va insoci in toti pasii nostri, cari voru fi incununati — de voru fi facuti intieblestiesce — mai multu său mai pucinu de succesulu dorit, er' nu se voru totu potici!

Acestu templu dorit, déca fatulu nu ni-a permis pan'acumu se'lu redicamu, l'amu poté redica in anulu acest'a in 3/15 Maiu, epocal'a di a natiunei nōstre, care in anulu curent are o insemnatate dupla pentru noi, fiinduca ne admonéza si la serbarea iubileului de 25 de ani alu scuturarei jugului nesuportabilu seculariu. De aceea spre eternisarea acestei dile jubilare ar' fi consultu, că representanti din tōte angjurile locuite de romani si ai tuturor parerilor, abstragundu dela tōte divergintiele in opinioni si dela tōte capriciale si prejudiciale, cari orbescu pe muritori, se imbrace tog'a virile, si intruninduse pe „campulu libertatii“ se dé man'a cu mana cei cu anima romana si se jure sub bolt'a cerésca eterna concordia si solidaritate — er' surpatorii acestui templu sacru se fia dechiarati de criminalisti de lesa-natiune — care clenodii cu limba de mōrte se le testeze si succesorilor sei că prim'a ereditate morale; si acestui exemplu cu bucuria si satisfactiune va urmă si junimea, sperant'a viitorului natiunei nōstre.

Fia că acésta oftare produsa de unu peptu teneru romanescu se nu remana unu „pium defiderium“!

Desiderius Utinam!

Epistola deschisa.

Clusiu, 14 Februarie 1873.

(Urmare.)

Prin acésta intr'adeveru vomu face unu mai bunu servitu atatu causei nōstre nationali, catu chiaru si natiunei maghiare, ba toc'm'a si statului intregu. — Tetiunile ascunsu e de comunu periculosu; innecarea in peptulu nostru a dorintielor nōstre, nu produce nici unu bine; er' din contra — franchet'a face se dispara prepusele cele false; si restituirea increderei numai pre langa o reciproca sinceritate e possibile.

De ne vomu descoperi totu-déun'a sinceru dorintie, si caus'a nationale o vomu aperă-o energiosu in adunarile comitetelor municipali in solidaritate si cu o binevoitória nisuintia spre complanarea differintelor existinte: asia indata vomu fi mai bine luati in séma; o asemenea premergere va insufla respectu, — pentru castigarea amicitiei unei natiune vioia neamortita — care cu constanta neclatita susutiene si defendédia drepturile si interesele sale ecuitabile — mai multa silintia si aplecare va areta fia cine, si e lucru firescu, ca asia indata mai de graba vomu poté speră, ca se va satisface dorintelor romanilor, cari nici altumtrele nu suntu de feliu incompatibile cu integritatea statului, si nu pericliteaza esistint'a nici a fratilor maghiari, si asiá apoi va mai poté fi mai multa sperantia si la aceea, cumca aceste două popore mici (cari din respectulu situatiunei loru etnografice au interesu comunu de a se impreună spre aperare cu poteri unite in contra cutropirei si amalgamarei, de ce suntu amenintiate din partea acelor elemente mari — cari le incungiura de tōte laturile) voru poté odata prin mutu'a respectare a drepturilor si intereselor loru deveni impreunati in o frăiesca amicitia sincera, prin ce nu pucinu s'ar' consolida amendoue, ba si temeli'a statului insasi.

Pr. st. dd. redactori ai foilor nōstre multu se ostensescu spre a indemnă pre membrui romani

ai comitetelor municipali spre o imprimare conscientiosa a detorintielor loru. Binevoiesca a continua acésta, si de acumu inainte, addressanduse la sentiu nationalu si patrioticu alu interessașilor si provocandui si la acea, ca déca unuia său altuia nu le ar' ierta impregiurările de a se poté infacișia in congregatiunile municipale; in acestu casu — mai vertosu in atari cercuri, unde alegatorii romani formădă majoritatea — se abdica, că apoi in locul dloru se potă fi alesi alti membri romani, cari voru poté si voru si vré a satisface oblegamentelor loru. —

Dăr' déca domnii redactori voiescu a vedé os-tenelele loru cu mai multu succesu incoronate, ar' fi forte bine se nu intrelase nici odata a trage atentiunea amintitilor membri la respectivele cestiuni de di, si a-i indrumă pre calea publicitatei la agendele necesarie. —

Recunoscu ca cu dreptu cuventu nu se poté pofti, că d-vóstra dd. redactori se ne rumegati tōte in gura; ast'a ar' fi o pretensiune pre mare, mai alesu candu — precum cu durere trebue se constatamu — nu sunteti din partea publicului cetitoriu in trebuintiosa mesura neci baremu materialmente destulu spriginiti, si nu ve prea poteti tiené colaboratori si corespondinti salarisiati; dăr' (dupa ce nu avemu nici unu atare organu centralu nationalu, care pre romanii imprastiati in differitele comitate, scaune si orasie se i impreunedia intru o legatura organică, si se le dă inviatione in asemenea cause,) totusi e fapta, ca multi dintre ai nostri -si ascépta indrumarea necessaria toc'm'a dela foile politice romane. —

Cate odata in unele foi a si aparutu asemenea inviationi; dăr' adese-ori chiaru si candu erau nescese cestiuni forte momentose la ordinea dilei (precum a fostu spre exemplu: organizarea municipiilor, comunelor, notariatelor, si precum mai este alegera limbei oficiale in comunitatile rurale, etc.) au lipsit mai de totu informationile si indrumarile necesarie.

Deci ar' fi forte de dorit, că se binevoiti a ve consultă si asupr'a intrebarei, ca in ce modu a-ti poté midiuloci și obiectele mai momentose, aduncu tatiatōrie in viéti'a nōstra nationale, care se voru luă din timpu in timpu sub pertrac-tare in sessiunile municipale (cari obiecte mai totu-déun'a potu fi cunoscute cu multu mai inainte de tienerea sedintelor) se fia desbatute de tim-puriu in foile romane, că prin ast'a castigundu-si membrii romani ai comitetelor municipali informa-tiune necesaria despre aceste obiecte si fiindu orientati de timpuriu in privint'a agendelor, si indem-nati totu odata spre indeplinirea oblegamentelor loru: se mai arete in venitoriu mai multe semne de viéti in tōte municipiile, si se premerga conformu si intereselor nōstre nationali.

Pr. st. d-vóstra carele — precum cu bucuria m'amu convinsu — cu multu zelu ve ocupati si cu causele nōstre materiali in fă'a ce redigeti, me ve-ti scusă de buna séma, déca nu potu intrelasa a me servi de acésta ocasiune spre a ve scrie si unele referitōrie la acestu obiectu. — In-tru o epistola nu potu a me lasă prea afundu in cestiunea acésta atatu de momentosa, ci voi spune numai cateva cuvinte, facundu cu o cale, per tan-gentem, amintire si despre bol'a atatu de stricatiósa si latita a nepasarei.

Nu voiescu a afirmă, ca starea materiala a natiunei nōstre ar' fi cea mai rea si toc'm'a de des-teraturu. E adeveratu, ca in multe locuri vedemus si séme frumōse si imbucuratōrie si in privint'a inaintarei pre acésta cale — dăr' dieu — de-si cu anim'a plina de dorere amara — cauta se recunō-stemus si aceea, cumca o parte insemnata a poporului, necum se se inavutiesca, ci merge cu o repeditiune inspaimantătoria catra precipisul unei decadentie materiale si ruine totale.

Precum scimus, acésta impregiurare prea trista are originea sea in mai multe cause diferitōrie.

Credu inse ca nu ne insielam cu cei, cari tie-

nemu de causele cele mai dese ale seraciei: beti'a si lenea.

Bentur'a necumpetata a afurisitului vinarsu indubitocitoriu si otravitoriu, care datina a betiei de unu tempu incóce intre poporul romanu, s'a latit in intru o dimensiune infricosiata, si nelaboriositatea, adeca lenea suntu amendoue totu atatea vi-tiuri, cari si separatu unu cate unu inca suntu in stare a subsepă buna starea poporului si a-i im-pedecă inaintarea. Candu inse — ce adese-ori se intempla — amendoue aceste vitiuri, adeca beti'a cu lenea se afla impreunate in cineva, atunci si cu mai mare iutiéla si mai securu 'lu ducu pre acel'a la sapa de lemn, ba si la o decadentia morale si chiaru si corporale.

Vedem u mai in tōte dilele triste esem-ple, ca cum seracesca poporul, vedem u ca multi dintre tierani 'si instrainéza mosiele loru, si ca in cele mai multe casuri pamentulu romanescu asiā dicundu se metamorfoséza in vinarsu si apoi in acésta transformatiune curge in pung'a crismarilor; er' bietulu poporu pre di ce merge devine — spre mare dauna statu a natiunei nōstre, catu toc'm'a si a patriei — in stare proletaria, si de multe ori inca si coruptu atatu trupesc, catu si suflesce.

Pentru că se nu fiu intielesu reu, am se ob-servu aici, ca de feliu nu affirmu, cumca romanii preste totu ar' fi toti infundati in vitiul betiei si alu trandavie; de asiu dice asta asiu peccatiu in contra adeverului si in contra onorei natiunei nōstre iubita. —

Nu in tōte tienuturile s'a incinsu pana acum a beti'a, ba si unde grassédia acésta bólă, inca si a colo se afla multi neinfecatii de ea. — Apoi este cunoscutu de obsce, ca in unele locuri romanii in-trecu in laboriositate pe alte popore; e unu ad-everu ca aiurea, mai vertosu unde hotarele suntu delose neroditōre, poporul romanescu cu atata diliginta si necurmata truda grea se ostenesce a agoniști din pamentulu vitregu, spre a scôte din elu ceva rôda, catu dieu nu sciu care altu neamu din lumea largă ar' mai avé voia a desfasurá o asemenea sirguintia fatigiosa — pentru una resplata asia de avara si nesufficienta; er' laboriositatea romancelor in generu e proverbiala; multi dintre ei inca si candu mergu cantandu la lucru de campu se folosescu indoitii de vreme, torcundu si pe drumu.

Dăr' pelunga tōte aceste si alte multe exem-ple imbucuratōre, e o fapta pre bine cunoscuta, cum ca atatu beti'a catu si lenea intre ai nostri tare suntu latite.

Cu unu calculu moderat, potem pune sum'a banilor pentru vinarsu, silvoriu, rumu, punciu, aracu, si diverse rosoluri resipite din partea numai a romanilor transilvaneni, in totu anulu de nu tocma pe 17 milioane fl. v. a. — pe catu adeca au calculat-o alti — dăr' celu pucinu pe 10 milioane v. v. va se dica pe patru milioane fl. v. austr. —

Ce suma enormă! cate si mai cate mediulocé de inaintare ne ar' dă bani numai intr'unu singuru anu astufeliu risipiti?! Déca vomu mai socoti la aceste si pretiulu summariu alu aceloru dile de lueru, petrecute fora nici unu folosu — in tranda-via: ne vomu inflora de enorme daune materiale si cauta se ne sangere anim'a (inca si candu amu trece cu vederea celelalte nenumerate consecintie-rele: furturi, omoruri, tetiunarii, innecare in datori, turbarea pacii casnice etc. etc. cari isvorescu din aceste dōue vitiuri spurcate).

Abea am potutu crede, candu mai de demultu audiamu tristele exemple despre gradulu seraciei poporului polonu lithuanu si rusneacu, unde ade-seori pamentulu inca nu e seminatu, si rôda spe-rativa e deja a crismarilor si a camatarilor, er' vac'a inca nu a fatatu, dăr' vitiellu deja e vendutu? Éta acum tocma si la noi potem vedé dese exemple inca si cu multu mai intristatōre, unde nu vitiellu nefatatu se vine pentru datorii de crisma ci chiaru vac'a; nu rôda anului viitoriu se resipese, dăr' insusi pamentulu. —

Interesele cele mai vitale ale natiunei noastre, catu si respectele umanitare si patriotice, ne impunem intielegentiei romane de o detorintia santa si neamanabila, ca se nu privim cu indiferentismu aceste calamitati deplorabile, ci, ca cautandu si aflandu causele pauperismului se ne straduim cu totu zelul si cu tota midiulocile posibile, onorifice si legale, a delaturat atatu causele susu amente, catu si celealte cause ale seracirei, si a promovat bunastarea si cea materiale a poporului.

Vai ar' fi urmasiloru si stranepotiloru nostri, vai ar' fi natiunei romane, deca amu **intrelasá** a impliní fara amenare si conscientiosu acestu oblegamentu santu alu nostru.

In acestu casu funestu cea mai mare parte a tieraniloru romani si apoi impreuna cu ei si mare parte a onoratoriloru in restempu de o suta de ani ar' fi desbracati de tota avere a mobila si inmobila; pamentul strabunu afliatoriu astazi inca in manile romaniloru, ar' merge pre mani straine, si natiunea romana nu ar' mai fi alt'a decat u ceta de dileri, nesce turme de proletari si cersitori, inca de o stare si mai deplorabila decat a fostiloru eloti ai tempuriloru barbare; de ore-ce acesta de nu de alt'a, sau potutu bucurá baremu de o buna sanetate si taria trupescă, fiindu bine desvoltati si robusti; pana candu — deca din causele seracirei nostre insusi numai beti'a nu amu fi in stare a o stirpá si esilá catu de curendu dintre noi, — depotentisatoriulu veniu alu vinarsului intru atat'a ar' enervá si degenerá soiulu celu vengiosu, frumosu si bine facutu alu romaniloru, in cursul unui seculu, ca le-ar' deveni o satira amara in gura, deca voru mai cutedia a se mandri cu descendenti'a loru dela legiunile si coloniele voinice, robuste ale divului Traianu; ba si in respectul numericu romanii s-ar' impuciná forte tare.

E exemplu suntu Indianii, vechii locnitori, moscenii Americei nordice, cari mai vertosu chiaru din causele susu atense — precum se scie de comunu — din mai multe milioane, cate au numerat pana atunci, pana ce albi europeni nu iau facutu se cunoscua vinarsulu, mai apoi sau impucinat intru o atare mesura, catu abia mai suntu patru seu cinci sute de mii, si si acesti remasi suntu mare parte degenerati mai de totu.

Se ne apere ceriulu de o asemenea sorte, de care numai de-ti aduci aminte, 'ti sfasia anim'a o neesprimabila dorere. —

Dér' si bunula Ddieu numai atunci ne va tiené demni de prea peterniculu seu ajutoriu, deca noi inca vomu face ceea, cu ce suntemu detori.

Departate stau de aceea, ca se dicu, cumca foile nostre nu-si batu capulu de felu pentru causele nostre materiali, ba recunoscu deplinu nesuntiele prea laudabile desvoltate si pre acestu terenu, din partea pr. st. d-vóstra si acelor-lalte foi romane, si cu mare bucuria vediu-i, ca la anulu nou chiaru din indemnul imbunatatirei starei materiali a poporului a aparutu si o fóia speciale „Economul“ *) Dér' in zadaru ve ostentiti singuri d-vóstra pr. st. dd. redactori numai cu unii pucini, cari se interesaza viu de causele nostre; ca-ciostenelele dv. — pri-vésca acele causele nostre politice, seu inaintarea intelectuale, morale ori materiale a natiunei, nu voru fi incoronate de destule bune efecte dorite — pana ce din partea acelor'a, la cari vorbiti, nu veti fi sprigniti in receruta mesura. —

(Va urmá.)

Dev'a 2 Aprilie 1873 st. n.

Speru, ca nu va fi fara interesu pentru onor. publicu cetitoriu alu „Gazetei“, deca voiu face o

*) Barem de ar' sprigini inteligint'a romana si acesta fóia bine redigata, mai caldurosu; si barem de ar' binevoi Pr. SS. DD. metropoliti si episcopi romani, a le recomandá la tota preut mea, si ar' ordiná ca numita fóia (carea pre unu patrariu de anu se poate capeta pentru unu pretiu moderat de unu florenu v. a., si pe anulu intregu pentru patru floreni), se fia procurat pentru tota scóele romane fora deosebire de confessiune. — L. V.

scurta, der fidela relatare despre vieti'a si misca-mintele nostre sociali-politice-nationale, si voiu insená cele mai interesante momente din trecutu abie trecutu.

Primulu locu lu-consacru Onor. Dame romane, respective, on. comitetu pentru loteria ce se va sorti la véra, cu ocasiunea adunarei gener. a Asociatiunei. Cu bucuria avemu se insemanu, ca acestu comitetu a desvoltat o activitate, intr'adeveru déma de densulu, in urm'a careia, numerul obiectelor tramise din tota partile locuite de romani, se urca mai la trei sute. Avuramu rar'a fericire a vedé si noi mai multe din obiectele trimise, si marturisim, ni-a rapit si incantat frumuseta si dezeritatea desvoltata de frumosete nostre romanute. Onore loru, onore bravului si neobositului comitetu! — Chiaru dilele trecute ni-a venit la cunoștința si aceea, ca acestu comitetu va aranjá la 14 si 21 st. n. a acestei luni o espusetiune, si anume obiectele, ce se voru sorti, se voru expune spre delectarea publicului, cu care ocasiune se voru pune in vendiare si losurile, — se intielege de sene, ca vendiare se va face prin frumosete nostre din locu si din giuru. — Era-si o di placuta pentru noi!

Ce se atinge de intielegint'a romana de aici, avemu se insemanu, er' cu bucuria, ca de unu timpu incóce a inceputu a imbraciu mai cu caldura cestiunile ce ne interesédia mai de aprópe. Comitetulu pentru adunarea de véra s'a si constituitu deja, tienendu pana acum'a yr'o cateva siedintie. Se spera, ca adunarea de estu timpu are se fia un'a din cele mai cercetate, si ca comitetulu va face tota pentru ajungerea acestui scopu.

Se vorbesce inca si aceea, ca membrii casinei romane voru tiené o siedintia publica, cu care ocasiune se va arangiá si o serata cu cantari si declamatiuni.

Se trecemu acum la altele triste, der', dorere! aéve, cari bucuri'a ni o apasa, anim'a ni o sangera, ne desfacu ranele. Vieti'a nostra politica cu nimicu nu s'a imbunatu, ba potemu dice, ca in tota diu'a ne simtimu mai apasati, tota diu'a mai despojati, in tota diu'a mai seraci! — Voiu retacé miseri'a ce domnesce in poporul nostru de aici; nu voiu face amintire nici despre illegalitatile ce se comitu in contra nostra in totu loculu si in totu momentulu — ca-ce vedu bine, ca adi tota suntu in daru, orce protestu, si orce reclamu adi nu are nici unu resultat — vorba'n desiertu — pe semne dreptatea mai are se intardie si pocalulu se se impiea cu verfu! Fia voi'a celoru, ce nu -si mai incapau in pele! (?)

Afara de nenumeratele adunari si conferintie, ce a tienutu intielegint'a romana de aice, acumu in interesulu besericei si alu sinodului gr. or., ce se apropia, acumu pentru arangearea asociatiunei vitorie, si mai scie Ddieu pentru ce — (numai in interesu politicu — nu); — a mai avutu locu dilele trecute si o alta adunare — mixta — a nume: adunarea comitatensa. Cu dreptulu acesta adunare ar' fi trebuitu se fia romana — ca-ce maioritatea, si inca mare maioritate, a acestui comitetu este romana. Inse — legile de astadi, si nepasarea nostra au resultatu chiaru contrariulu. Se apropia diu'a in care se tienu adunarea, ea sosi, ma si trecu, fora ca fratii moi romani — din atate conferintie si adunari ce tienura se fi consacrata pentru desbaterea agendelor per tractande in adunarile comitatului — adi resolvite dupa placulu si voint'a celor dela potere — celu pucinu un'a, seu se se fi intielesu catu-si de catu. Tristu acésta si mai tristu aceea, ca acestu reu nu vre se -si afle fine — nepasarea continua — si noi suferim pentru noi insine. —

Dér' lasamu aceste, se vedemu mai bine cum a decursu adunarea comitatense de estu-timpu. —

Diu'a adunarei era prefista pe 31 Martin st. nou. Inainte cu o di opidulu nostru era deja plinu de nemesisi si virilistii maghiari de prin giuru. Sal'a adunarei in diu'a deschiderei era ocupata mai numai totu de acei nemesi; abié dieriei cate unu romanu si acel'a din locu — si poate chiaru fara votu, numai ca spectatoru. — din giuru abié doi trei. — Ei, lucrulu e multu — timpulu scumpu

Indata dupa deschidere ie cuventulu vice-comitele Szeredai — fostulu maiestru de posta de odiniora — si cu o facia seriósa ne citesc de pe cateva cole o lunga referada compusa dupa schema altoru asemene referade. —

Sub decursulu desbateriloru dintre romani numai duoi au vorbitu. Aci este loculu se amintim si o scena interesanta, ce avu locu sub decursulu

desbateriloru. Anume: fiindu vorba despre scóele din acestu comitetu, unu domnisorutu solgabireu, in cerculu Devei A. Makrai; fiul deputatului ungu-rescu Makrai (Mácreiu) incepù a se plange in contra inspectorelui de scóle, „ca catu de pucinu a conlucratu acela pentru a se face scóli comunali“, si ca unguri se fia atenti, ca „suntu nisce agenti romanesci, (alusiune la comitetulu gran. din Sibiu) cari amblandu din satu in satu propaganda romanismu si au firme tendintie daco-romanistice“ si alte asemene nebunii. — La aceste cuvinte atatu de intielepte, si predate cu atate gesturi de curtoasia, firesce publiculu asculatoriu si-a datu expresiunea aprobarei si reprobarei prin unu micu si ne-insemnatu sgomotu, la ce invietiatulu si pré cultulu szolgabireu se insufleti si mai multu si ca se -si arete nu numai intieleptiunea, ci si deosebit'a sa cultura — dise cu superbia urmatórie: „sgomotulu numai odata a invinsu, atunci, candu a mantuitu capitoliu aici nu faceti sgomotu ci ve duceti la Bucuresci“ si alte asemene demne de unu flacau ca densulu, care -si are postulu seu numai din bunavoint'a (séu mai bine neintielegerea) romaniloru.

Acestu incidentu apoi a datu ansa la cateva frecari precatu de triste pre atatu de daunóse. — Cumca punctele din programa s'au desbatutu si primiu asié precum li-a fostu voi'a stapanitoru dilei — si ca cele vr'o cateva cuvinte ale unor dintru romani au remasu fora resultatu, — e superfluu se ve mai spunu.

Am observat in se, ca unii dintre maghiari — si e mare numerulu loru — -si permitu forte multu facia cu noi la tota ocasiunile — si ca acestu reu vine de acolo, ca nu se afia barbati romani, cari in astufeliu de impregiurari se pasiesca in contra loru cu tota poterea cuventului si a caracterului — ca se -si perda domnia loru gustulu de a fi astufeliu in venitoriu! — Am parasit sal'a cu intristare si cu multa mirare, ca-ci nu intielegam, ce si cum suntemu noi priviti adi aici in vatrele nostre udate si aperate cu atat'a sange si sacrificiu. — La espetoratiunile si mintiunile invitiatului si cultutui A. Makrai nu avemu se facem nici o observare, — ele cadu afara din cadrulu observariloru nostre; — ne dore in se, ca intielegint'a, resp. membrii rom. — au fostu atatu de pucini de facia, si, si acesti'a pucini, de ce nu au facutu alti pasi la rondulu loru. — Speram in se, ca in venitoriu nu vomu fi siliti a fi martori la asemene nepasari!

Nu potu lasa neatinsa procedarea dlui comite supremu, candu, la incidentulu susu atinsu, pre romanii, cari reproban debacarile, i-au sciutu in drumá la ordine, er' pre vetematori nu.

In estu-feliu de impregiurari ne numeram orele si dilele, asteptandu sosirea dilei dreptatii!

Representatiunea

romanolu din fundulu regiu adressata innalt. ministeriu reg. ung. de interne.

Escentient'a Vóstra!

Cestiunea organisarii politice a fundului regiu, a carei deslegare finala dupa o indelunga amenare se ascépta preste scurtu tempu, precum ocupă ea nu numai pre locuitnrii acestui pamant, déra si pre toti locnitorii tierei si opiniunea publica, asiá pretinde aceea o deslegare drépta si intielépta din partea inaltului regim reg. ung. si a corporul legislativu, ca-ci aci se tractedia de impacarea trecului fondului regiu, cu interesele tuturor locnitorilor lui si ale statului.

Pre candu comunele si municipiele statului s'au organisatu dupa art. de lege 42 din an. 1870 si art. 18 din an. 1871 pentru organisarea fondului regiu a promisu corpulu legislativu prin art. de lege 43 din an. 1868 § 10 o lege speciala, inrumandu pre inaltulu ministeriu intr'acolo: „ca in privint'a dreptului de administratiune autonoma a scaunelor, districtelor si cetatilor fundului regiu, se asterna dietei — dupa ascularea respectivilor — unu astufeliu de proiectu de lege, carele se ie in consideratiune si se aduca in armonia, atatu drepturile basate pre legi si contracte, catu si egala indrepatatire a locnitorilor fia-carei natiuni, ce locuiesc pre acestu pamant.“

Acea lege speciala se promite si in § 88 a art. dietalu 42 1870.

Spre scopulu acestu-a domnulu ministru de interne a cerutu parerea universitatii sasesci conchiamata la Sibiu in an. 1870, carea a asternutu ministeriului 2 proiecte, din partea a doue partide

sasesci si inca unu alu treilea proiectu din partea deputatului sasului Brasovului Ed. Zaminer, pre carele din urma, vediendu-se a fi incatuita mai coresponditoru imprejurilor, l'au sprinuitu si acei pucini membri romani si maghiari ai universitatii de atunci.

Conlocutorii sasi, nici cu aceste proiecte multumiti, s'au adunatu in 4 si 5 Iunie 1872 la Mediasiu, intrunindu-se acolo ambe partidele, si-au pregatit unu nou programu de organisare a fond. regiu, care fu combatutu de catra opiniunea publica, si de aci de obsce cunoscutu.

In intielesulu acestui programu a asternutu universitatea natiunei sasesci din an. 1872 o reprezentatiune la ministeriu, pre langa tote protesete facute in contra ei, de catra pucinii membri romani, era pre de alta parte toti deputatii dietali sasi au promis, a apera acelui programu in diet' tierei.

Déca se ieia in privire ca susu amintitele universitatii, compuse dupa statutulu provisoriu de organisare alu domnului ministru de interne din an. 1869, in urm'a representarii cetatilor si oraselor sasesci cu unu nr. nepotrivit preponderante in adunurile municipali, au constatuit in majoritate absorbitoria din membrii de nationalitate sasasca; apoi usioru este de priceputu, ca proiectele universitatii asemenea ca si programulu de la Mediasiu — au fostu parerea numai a conlocutorilor sasi, (cari numera in fondulu regiu d'ab'e 135 mii) — era nu parerea respectivilor, adeca a tuturor seseu a majoritatii locuitorilor din acestu pamentu, fara osebire de nationalitate; si ca acelea pre catu ele pretindu mai multu decatutu drepturile fundamentali ale tuturor locuitorilor fundului regiu, nu potu multumi pre locuitorii romani (cari numera preste 200 mii) si nici pre maghiaro-seculii fondului regiu.

Tote aceste proiecte si programe sasesci, — pana candu ele, mai multu sau mai pucinu, sustinutu libertatea locuitorilor in dreptulu liberu de alegere — pretindu: sustinerea celor 11 municipie mici in autonomia loru, cu prevalenta elementului germano-sasu prin o reprezentatiune maiestrósa a cetatilor si oraselor sasesci cu diu-metate, cu a cincia si respective cu a treia parte de toti membrii corporilor representative municipali; prindu intruparea acelui municipie in o provincia a fondului regiu sub unu comite supremu si cu o universitate investita cu agende, ce trebu preste autonomia unui municipiu si taia in sfer'a statului, carea se dispuna si de o avere mare publica, si care ar' ave se fia nu mai pucinu, decatutu corporatiune politica-nationala-sasasca in statu, precum era acea universitate pre tempulu sistemei celor 3 natiuni privilegiate ale Ardealului; pretindu, cu unu cuventu, predominirea elementului germano-sasu preste locuitorii fundului regiu, de alte nationalitati.

Atari norme de organisare si o atare construc-tiune artificiosa a corporilor representative in fundulu regiu — de sine se intielege — ca i-ar' nimici egal'a indreptatire si nici pre departe nu ar' corespunde intentiunilor legislatiunei (§ 10 art. 43—1868). Cu atatu mai mari ingrigiri si temeri ne-au cuprinsu déra, candu amu intielesu pre calea publicitatei cuprinsulu unui proiectu de organisarea fundului regiu — ce se dice a fi alu Ministerului reg. ung. si pregatit de a se asterne dietei — in carele nu numai se sustinu cele 11 municipie in autonomia cu un comite supremu in frunte asemenea si „universitatea sasasca“, déra si acele pretensiuni din proiectele si programele sasesci, dupa cari ar' tramite in representantiile municipali cetatile si orasiele sasesci, si anume: cetatile Sibiu si Brasovu diu-metate, cetatile Mediasiu, Sedisior'a, Sabesiu, Orestia si Bistritia d'oue cincimi si orasiele (numite pretorii) Cohalmu, Cinculu-mare, Mercurea si Nocrichulu cate o cincime de membrii din toti membrii adunarii municipiului.

Intentiunea legilor din an. 1848 prin cari s'a proclamatu egal'a indreptatire a tuturor locuitorilor, asemenea si intentiunea art. 43—1868 § 10, nu a pututu fi, ca se de unoru cetati si orasie drepturi si privilegie ce nu le-au avutu, sau mai mari de cumu le-au avutu spre vatemarea intereselor altor comune, sau ca se de natiunei sasesci privilegiu de suprematisarea celorulalte natiuni pre fundulu regiu, sau ca se sustina si pre-

venitoru institutiuni si corporatiuni, cari asta-di nu mai au nici unu intielesu; ci au fostu numai aceea ca drepturile avute ale locuitorilor din fundulu regiu se se considere si se se aduca in armonia cu egal'a indreptatire a tuturor, fara deosebire de nationalitate, si apoi ca pre acesta baza se se organizeze fondulu regiu.

Purcediendu din acestea principii ni luam voia a ni da si parerile nostre in privint'a organisarii fondului regiu, in urmatorele 4 puncte si motivele la acelea, cu cari toti locuitorii romani si maghiaro-seculi, va se dica absolut'a majoritate a locuitorilor fundului regiu, consimtu:

I. Fundulu regiu, adeca acele 9 scaune si 2 districte istorice, cari in estensiunea de faca pana asta-di, au esercitatu drepturi si jurisdic-tiune municipală, se se imparta in 5 municipie autonome (in sensulu art. de lege 42 din an. 1870) sub con-ducerea comitilor supremi (esimandu-se cetatile libere regie) era acelea 5 municipie se se arondeze in interesulu inlesnirei administratiunei.

II. Cetatile libere regii, adeca: Sibiu, Brasovu, Orestia, Sabesiu, Sedisior'a, Mediasiu si Bistritia se formede totu atate municipie autonome in sensulu §-lui I. art. 42 din an. 1870.

III. Acestea municipie de sine statatorie asemenea si comunele de ele tienatorie se se organisera dupa art. dietalu 42 din an. 1870 si art. 18 din an. 1871 cu aceea singura exceptiune ce o pre-tinde libertatea secularu a locuitorilor din fondulu regiu si egal'a indreptatire, ca tote representatiuni municipali si comunali se se asiedie prin ale-gere activu si pasivu se-iua aiba fia-care locuitoru in municipu carele lu posedu pre acelu-a in comuna (in sensulu art. de lege 18—1871 § 38.)

IV. In consecintia naturala a acestoru-a in-stitutulu universitatii sasesci, alu comitatului si co-mesului de pana acumu se se delaturede: era incatutu privesc avere fondului regiu, carea pana acumu s'a administratu de catra universitate, si carea pentru scopulu administratiunei ei, nu pre-tinde o universitate sau comitat, se se faca dis-positiuni ca se se cercetedie dupa isvorile, na-tur'a si destinatinea ei, era pana la finala limpedire a acestei cestiuni aca avere se se administreze de catra o reprezentatiune (comitetu) provisoria a locuitorilor din fondulu regiu respec-tive a municipielor istorice ale acestui-a amintite in punct. I.

(Va urma).

Noutati diverse.

Duminica in 1/13 Aprile a. c. punctu la 2¹/₂ d. a. se va tiené siedentia publica a societati de lectura a studentilor gimnasiului romanu, la care suntu invitati toti iubitorii de desvoltarea junimei in cultura.

„Monitorul“ publica decisiunea ministeriale pentru susceperea in scola a filor de milit. din Iasi si in cea militaria din Bucuresci. Fiii de 13—15 ani ai fostilor militari cu servitia indelungata se primesc fara taxa, civilii cu 40 lei pe luna de-pusi inainte pe cate unu semestru. Se afia si 18 burse (stipendia) si 24 semiburse pentru nemilitari avendu certificate de paupertate; concursulu se pri-mesce pana in 25 Iunie. Din scola milit. de in-fanteria si cavaleria din Bucuresci cu cursuri de duoi ani, dupa examenul de esire, elevii esu oficiri sublocotenenti. Elevii concurrenti trebuie se aiba 18 pana la 25 ani si se voru presenta la min. in 20 Sept. Petitionile se primesc pana la 15 Sept. — Va se dica, ca Romania inca a inceputu o aca-demia militară. Ei uramu prosperare martiale!

Post'a noua ne aduce una victoria a romanismului: creditulu fondariu romanu a triu-fatu in Senaru; nici emendamentele facute de unii strainofili nu se primira pana la p. 26. Onore se-natului romanu! Pe catu ne immortase cu incetulu cosmopolitismulu mai afundu, pe atatu ne aventa nationalismulu mai rapede pe calea viatii de gloria eterna.

Audrassy in delegatiuni respunde la interp., ca resolvarea cestiunei regularii Dunarii la port'a de ferru pe temeiulu concluselor coufer. din Lon-dinu se afia la usi.

Armari, fortificari, versatu de tunuri, noue nai-

de resbelu, corpuri de cai ferrate, artleria imarita, cai imulti si va min. com. de resbelu a ecsecuta in 1874. —

Papa e forte morbosu. Carlistii fura in 2 lo-curi batuti. Republica va invinga in scurtu.

Cu finea patriarului primu reionoimur invitarea de prenumeratiune la „Gazat'a Transilvanie“ care, neavandu neci unu sprijinu altu decatutu asociarea on. ei cetitori, decatutu acestu alu natiunii sale romane, pentru ale carei interese milita, va mai milita cu credentia neclatita in propo-tiune cu concursulu ajutorialor, de care va fi imbraciosata. Toti se ne stringem manele la lupt'a de viatia nationale, abnegandu in interesulu ei toti tote particularitatil! Condi-tiunile se afla in fruntariu.

DD. restanti cu pretiulu prenumeratiunilor semestrali se binevoiesca a -si aduce aminte de doritor'a refuila!

Edictu.

Maria Morariu din Garboulung, tractulu gr. cat. alu Clusului, casatorita cu Ioane Stoic'a din S. Paululu ung. in 1850, pre care dupa una colocnire de 20 de dile l'a parasit u necre-dentia, fora a i se sci ubicatiunea, prin acesta se provoca ca in terminu de unu anu si una di se se prezenteze inaintea forului matrimoniale subscrisu, ca la din contra procesulu divortiale urditu in contra ei, se va decide si fora dens'a in sensulu legi-loru matrimoniali.

Tribunalul matr. gr. cat. de 1-a Instanta alu tractului Clusiu.

Clusiu in 1 Aprile 1873. — Gavrilu Popu 1—3

Nr. 17/efor.

3—3

Convocare.

Efor'a scoleloru gimnasiale romane gr.-orient. ca administratrica a institutului bailor de aboru, asudatu, douche si vane in Brasovu face prin ac-sa cunoscutu, cumca la 6 Maiu st. n. 1873 se va tiené in sal'a gimnasiului romanu gr. or. din Bra-sovu o adunare generala a tuturor detentorilor de obligatiuni, edate cu ocasiunea infintarei acestui institutu, cu datulu 24 Aprilie 1856, resp. a creditorilor acestui institutu de bai.

Toti aceia, carii possedu astufeliu de obligatiuni, se binevoiesca a se prezinta la diu'a numita la 10 ore a. a. sau in persona sau prin imputernicitii sei, legitimanduse ca possessori prin infaciostarea obligatiunei resp. obligatiunilor. Obiectulu consultarei va fi:

1. Reportulu administratiunei de pana acum.
2. Proiectulu, cum are a se purcede pre vi-toriu cu acestu institutu spre alu redeschide, si alu aduce in stare rentabila.

Neinfaciostanduse unulu sau altulu din deten-torii de obligatiuni, conclusele aduse de adunarea generala voru fi obligatorie si pentru cei absenti.

Efor'a scoleloru gimnasiale romane gr. or. in Brasovu ca administratrica a institutului de baile de aboru, asudatu, douche si vane.

Cursurile

la bursa in 9 Aprile 1873 sta asia:

Galbini imperatessi	—	—	fl. —	cr. v. a.
Napoleoni	—	—	8 , 71 ¹ / ₂ "	"
Augsburg	—	—	107 , 70 "	"
Londonu	—	—	108 , 80 "	"
Imprumutulu nationalu	—	72	25 "	"
Obligatiile metalice vechi de 5%	70	05 "	"	"
Obligatiunile rurale ungare	79	50 "	"	"
" temesiane	77	"	"	"
" transilvane	77	50 "	"	"
" croato-slav.	83	25 "	"	"
Actiunile bancei	—	103	60 "	"
creditului	—	333	75 "	"